

Door de tijd heen

Hieronder staan vijf historische citaten (1 tot en met 5) met daaronder de publicaties (a tot en met e) waaruit deze citaten afkomstig zijn:

- 1 “Toen hij voor het eerst optrad, keerde hij zich alleen maar met de grootste voorzichtigheid tegen enkele van de ergste misbruiken in de Kerk. (...) Hij deed dit met zo'n bescheidenheid dat eruit blijkt dat hij alleen maar wilde dat ertegen werd opgetreden en dat hij niet van plan was om dat zelf te doen.”
 - 2 “Dit is het bevrijden van de mens uit zijn onmondigheid, waaraan hij zelf schuld heeft. Onmondigheid is het onvermogen om zijn verstand te gebruiken zonder leiding van een ander. Deze onmondigheid is eigen schuld wanneer de oorzaak ervan niet ligt in gebrek aan verstand, maar wel in gebrek aan moed en wilskracht om het te gebruiken zonder leiding van een ander. Heb de moed je eigen verstand te gebruiken!”
 - 3 “Voor de wet heeft iedereen dezelfde rechten (...). En als we moeten bepalen wie het meest geschikt is om een openbaar ambt te vervullen, kijken we niet naar sociale klasse, maar vooral naar persoonlijke kwaliteit. (...) In vrijheid nemen wij deel aan het bestuur van de stad en in vrijheid staan wij tegenover elkaar in de dagelijkse omgang (...).”
 - 4 “Het gezag van de vorst is heilig. God stelt de vorsten aan als zijn ministers en hij regeert door hen over de volkeren. De vorsten treden dus op als ministers van God en als zijn luitenanten (plaatsvervangers) op aarde.”
 - 5 “Wij verklaren dat geen van de geestelijken (...) een bisdom, of een abdij of een kerk mag ontvangen uit handen van een keizer of koning of elk ander niet-kerkelijk persoon, mannelijk of vrouwelijk.”
- a Redevoering van de Atheense staatsman Perikles ter herdenking van de gevallen in het eerste jaar van de Peloponnesische oorlog tussen Athene en Sparta.
 - b Uit de inleiding bij een heruitgave van: Johannes Calvijn, De noodzaak om de kerk te hervormen.
 - c Jacques Bossuet, Het koninklijk gezag. (Bisschop Bossuet was verbonden aan het hof van de Franse absolutistische koning Lodewijk XIV).
 - d Decreet van Paus Gregorius VII.
 - e Immanuel Kant, Beantwoording van de vraag: wat is Verlichting?

2p **10** Zet bij elk citaat de juiste bronvermelding. Noteer alleen de nummers en de daarbij passende letters. Bij elke uitspraak past één bronvermelding.

Gebruik nogmaals de hierboven staande citaten 1 tot en met 5.

De vijf citaten staan in willekeurige volgorde.

2p **11** Zet ze in de juiste volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.